

KDO

Tvůrčí

PSANÍ PRO DĚTI

Ludmila Bakonyi Selingerová

GO

Ilustrátor: Alessandro Ceccarelli

KDE

edika.

Tvůrčí psaní pro děti

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.edika.cz
www.albatrosmedia.cz

edika.

Ludmila Bakonyi Selingerová
Tvůrčí psaní pro děti – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Tvůrci

PSANÍ PRO DĚTI

Ludmila Bakonyi Selingerová

Ilustrátor: Alessandro Ceccarelli

edika.

OBSAH

1. JAK NA NÁPADY	10
2. SLOVNÍ ROZCVIČKY	13
3. SKLÁDÁNÍ VĚT	15
4. ROZEPISOVACÍ ÚKOLY	18
5. POSTAVY	20
6. SITUACE	22
7. PŘEDMĚTY	25
8. DOPRAVNÍ PROSTŘEDKY	27
9. KRAJINY	30
10. ČINNOSTI	32
11. EMOCE	35
12. ZÁHADY	37
13. DOBRODRUŽSTVÍ	40
14. VYNÁLEZY	42
15. POHÁDKY POD LUPOU	44
16. EXOTIKA	47
17. ZVÍŘECÍ ŘÍŠE	54
18. SNY	58
19. PŘÍBĚH	60
20. DNA PŘÍBĚHU	62

21. PŘÍBĚHOVÁ VLNA	65
22. MYŠLENKA A POSELSTVÍ	68
23. HRDINA	71
24. ZVRAT A PŘEKONÁNÍ NESNÁZÍ	90
25. ZLO	92
26. KONFLIKTY	94
27. CESTA HRDINY	96
28. ARCHETYPY	99
29. LIDÉ, PSANÍ A PŘÍRODA	103
30. RITUÁLY A ZAŘÍKÁVÁNÍ	105
31. EKOLOGIE	107
32. POEZIE	109
33. MÝTY A BÁJE	115
34. MODERNÍ ŽÁNRY	123
35. PSANÍ A ŽIVOT	130
36. JAK SE STÁT SPISOVATELEM	133
37. AKCE A SOUTĚŽE PRO DĚTI A TEENAGERY	135

SLOVO PRO DOSPĚLÁKY

Milí učitelé, rodiče, lektoři a vychovatelé, držíte v rukou hravou knížku, která podpoří děti v oblasti tvůrčího psaní. V kapitolách myslíme i na vás. Na konci každé z nich jsou tipy na aktivity, s nimiž můžete dětskou kreativitu trénovat i v praxi, ať už doma, nebo ve školní třídě k ozvláštňení výuky. Nejdřív si ale povíme pár slov o tvůrčím psaní a proč je pro děti důležité ho rozvíjet.

POPIS VLASTNÍCH ZKUŠENOSTÍ A TRŽDĚNÍ ZÁŽITKŮ

Psaní se často zakládá na autobiografické výpovědi. Nemusíme si zrovna psát přímo deník nebo životopis, ale své dojmy, zážitky a myšlenky můžeme obrazně popsat, prožít je na papíře. Podat o nich svědectví. Což je skvělé, protože papíru můžeme zašifrovaně svěřit i to, co se nám třeba s nikým jiným řešit nechce. Je to významný nástroj duševní hygieny i prohlubování osobních a skupinových vazeb.

POSILOVÁNÍ DŮVĚRY VE VLASTNÍ SCHOPNOSTI

Čím více máme zkušeností, tím jsme si lépe vědomi toho, kolik toho dovedeme. My dospělí už máme tolik zážitků, že nám ani nepřijde jako důvod k oslavě, když překonáme další problém a překážku či dokončíme úkol. Pro děti ale znamená každý úspěch velkou událost a tvoření je silně vnitřně podporuje. Sebedůvěra a hrdost plynoucí z odvedené práce jsou nepostradatelnými průvodci zdravým dospíváním. Proto dětem tyto aktivity dopřávejme, podporujme je v nich a oceňujme je i za dílčí úspěchy. Jde o nejlepší výbavu, jakou jim můžeme do budoucna poskytnout.

PŘÍPRAVA DO ŽIVOTA

Psaní rozvíjí mnoho schopností – například představivost, kritické myšlení, práci s informacemi, emoční stabilitu, schopnost řešení problémů, vytváření variant a mnoho dalšího. Všechny tyto vlohly jsou pro děti velmi přínosné a budou jim posléze pomáhat při úspěšném studiu, práci i v osobním životě.

POSILOVÁNÍ ZÁJMU O PŘEDMĚT ČESKÉHO JAZYKA, LITERATURY A SLOHU

Máloco podpoří děti v lásce k rodnému jazyku a souvisejícímu školnímu předmětu tak jako vlastní psaní a objevování předností literatury. Rozvoji slovní zásoby prospěje kromě gramatických cvičení také ozvláštňení hodin krásou a fantazií. Potom se i ty diktáty budou psát lehčeji. Zejména v dnešní době, kdy se hodně používají digitální technologie, zkratky nebo anglicismy, je potřeba hledat cesty, jak dětem zpřístupnit jazyk atraktivní formou.

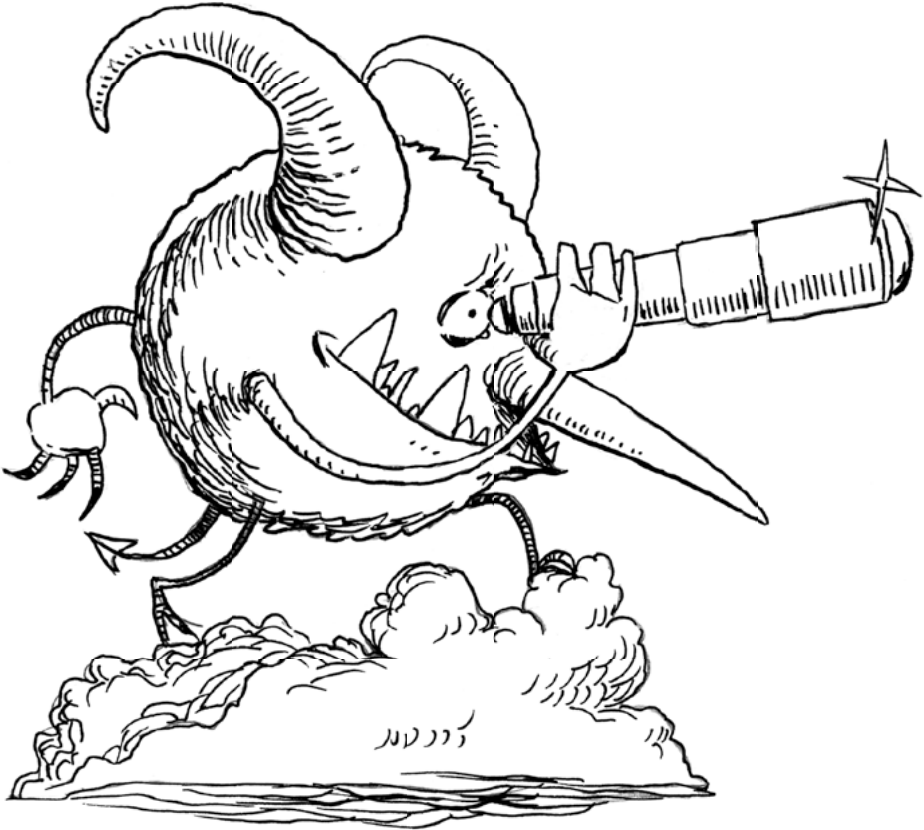
PROHLUBOVÁNÍ DŮVĚRY MEZI DOSPĚLÝM A DÍTĚTEM

Možnost se vyjádřit, být viděn a slyšen je základní lidskou potřebou. Psaní nám ji pomůže naplnit, dá myšlenkám, názorům a představám formu. Můžeme jim věnovat větší pozornost. Pro náš vztah to znamená, že prohloubíme vzájemnou důvěru. Děti budou vědět, že nás jejich svět zajímá, že ho přijímáme. Proto jejich psaní nekritizujeme a neprojektujeme do něj svoje představy. Maximálně poskytneme směr cesty, kam se může dítě posunout.

ZPEVNĚNÍ MEZITŘÍDNÍCH VAZEB A MOŽNOST VYNIKNOUT

Tvůrčí psaní nemusí fungovat jen s českým jazykem. Vyjadřování vlastních názorů a myšlenek hravou formou je kompatibilní s mnoha dalšími předměty, jako je například dějepis nebo občanská či rodinná výchova. Všechny tyto nevšední zážitky tmelí kolektiv, oživují zájem o učivo a dají dětem možnost vyniknout, ukázat své silné stránky novým způsobem. Zároveň tak rozmělníme neblahý dopad souvislé výuky, kde žáci konzumují předložené informace, ale nemají prostor je samostatně zpracovat. Je potřeba, aby děti uměly informace získávat, formulovat a používat. Tvůrčí psaní k tomu poskytuje ideální techniku.

VÍTEJ U BRAN FANTAZIE

Vítám vás, stateční dobrodruzi, právě se nacházíme u tajemných bran fantazie a ještě ani netušíte, co všechno vás za nimi čeká. Nemusíte se ale bát, protože půjdeme celou dobu spolu a vy se naučíte vymýšlet úžasná slovní spojení, příběhy a vytvoříte vlastní skutečné hrdiny. Že se vám to zdá těžké? Ale vůbec ne. Psaní, stejně jako každá jiná věc, se musí trochu trénovat, a zrovna proto jsme nyní tady.

Víte, vypravěči a spisovatelé byli po celou lidskou historii moc důležití. Bez nich bychom neměli žádné pohádky, nevěděli bychom, co se dělo našim předkům, a nezachovaly by se ani jejich zkušenosti. Vy stojíte na tom samém místě jako celá řada autorů před vámi a také máte schopnost zaznamenávat důležité události, poutavé myšlenky i krásy světa. Přece si to nenecháte pro sebe! Navíc je psaní velká zábava a relax.

Vyzbrojte se psacími potřebami a naskočte na vlny své představivosti. Právě dobrodružství už klepe na dveře...

1. Jak na nápady

Nápad, to může být pěkná potvůrka. Někdy jich máme plnou hlavu, především v případech, kdy se to moc nehodí. Třeba při hodině ve škole, nebo když jdeme spát. Honí se potom myslí jako včelí roj a nedají nám pokoj. Zato když nápad potřebujeme, máme v hlavě úplně prázdno.

To je k vzteku.

Já ale vím, jak na ně. První, co musíme udělat, je všimnout si svých nápadů. Sledovat je jako motýlky, co létají na louce. Pořídíme si notes, takový nápadníček, kam si je budeme zapisovat. Pomůže nám to na ně nezapomenout a snadno si je uchovat do chvíle, než na ně budeme mít čas. Stačí krátký záznam, který nám později připomene, na co jsme mysleli.

Nápad můžeme mít čistě vlastní, kdy vymyslíme něco úplně nového, což je docela těžké. Jestli však máte velkou představivost, směle do toho.

Existuje ale snadná pomoc, které se říká inspirace. Znamená to, že se necháme oslovit věcmi a jevy kolem sebe, což je mnohem jednodušší a stoprocentně povolené! Neznamená to, že kopírujeme nápady ostatních, spíš díky nim rozehrajeme vlastní představivost. Dáme jim nový příběh a význam.

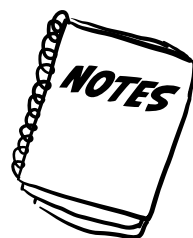
CVIČENÍ

Kde můžeme chytat nápady?

Všude, kde se toho hodně děje a je to zajímavé. Stačí si říct, co nás zaujalo, a přemýšlet, jak to využít.

Mám pro vás první vážný úkol. Vezměte si svůj notýsek zvaný nápadník a během následujících dnů si pár nápadů запиšte.

Například:

V OBCHODÁKU: Pojdme se pořádně rozhlédnout, co tam všechno je a kdo kolem chodí. Co nás inspiruje?

V PŘÍRODĚ: Příroda je plná barev a života, nasajme její atmosféru a zapíšme si, co nám padne do oka.

NA VÝLETĚ: Vzpomeňme si na nejhezčí výlety, kam jsme jeli, nebo se klidně vydejme na nějaký nový. Zkusme zkoumat okolí a všechny nové věci. Co nás zaujalo?

VE ŠKOLE: Ve škole jsme každý den a možná nám to už připadá všední, ale podívejme se na tamní dění novým pohledem. Odehrává se tam toho každý den spousta. Co by nám mohlo nabídnout námět na příběh?

V HROMADNÉ DOPRAVĚ: V hromadné dopravě všichni stojí nebo sedí a vypadá to trochu nudně. Nikde jinde ale nemůžeme pozorovat takovou spoustu lidí, co nám nikam neutečou! Sledujme, jak se tváří, co mají na sobě. Uvažujme, na co asi myslí, odkud a kam jedou. V jakém příběhu by mohli vystupovat?

V MUZEU: Muzea jsou přímo určená k tomu, aby tam člověk narazil na spoustu úžasných předmětů a událostí. Nechme se vést pocity a zaznamenáme si všechno, co nám bude připadat zajímavé.

V KINĚ NEBO U TELEVIZE: U filmu nás také může osvitit nápad. Prostředí filmu, hrdina nebo myšlenka. Zaznamenejme si, co se nám líbilo a proč, a potom vymysleme podobný příběh. Je to skvělý trénink.

18+ PRO DOSPĚLÉ

Všímavost k detailům kolem sebe je důležitá, je na ní založena i technika mindfulness. Tato technika spočívá v tom, že věnujeme svoji plnou pozornost přítomnému okamžiku. Můžeme si s tím pohrát venku na vycházce, sbírat nápady kolem sebe nebo si vizualizovat známé prostředí a hledat zajímavosti zpaměti. Je to mnohem těžší, než se na první pohled zdá. Až budeme mít nasbírané nápady, které jsou palivem pro tvůrčí psaní, můžeme se posunout k jejich využití a nabídnout dětem jednoduchou linku. Napíšu vám pár příkladů, ale vaší fantazii se meze nekladou. Nemusím vám asi povídat, že slohovka nebo jakékoliv psaní proběhne s touto přípravou mnohem lépe, než když děti posadíme nad papír a řekneme jim: „Piš.“

V obchodáku: Uprostřed nákupu v policích oživnou hračky.

V přírodě: Na vycházce se setkám se záhadným tvorem.

Na výletě: Objasním na hradě historickou záhadu.

Ve škole: Dnes budou děti vyučovat učitele.

V hromadné dopravě: Jsem svědkem krádeže v autobuse.

V muzeu: Objevím tajnou mapu, kam povede?

V kině nebo u televize: Mohl se filmový příběh odehrát i jinak? Zkusme změnit postavy nebo prostředí.

2. Slovní rozcvičky

Chytání nápadů máme za sebou, ale abychom je zvládli popsat, potřebujeme mít dobrou slovní zásobu a umět jazyk používat. Zkusím vám to ukázat:

☞ Pes běžel po ulici a vyčůral se na rohu.

☞ Rozježený pes vyklusával po ulici a podezřele se rozhlížel. Co má asi v úmyslu? Ať tě to ani nenapadne! Zastav, nepřibližuj se! Nic naplat. Psisko nereaguje na prosby ani výhrůžky. Suverénně se přesouvá na roh, kde roste opravdu jediná kytička v téhle smutné ulici, zvedá nohu a zalévá ji žlutou fontánkou. Ach ne, dnes už si k ní raději číchat nebudu...

Vidíte, jak rozdílně se dá popsat úplně stejná situace? V čem je to tak jiné? Ano, může za to představitivost a jazyk.

CVIČENÍ

Zahrajeme si teď se slovními druhy. Nemějte obavy, bude to skutečná zábava. Nejdříve si určíme svůj vypravěčský tón. Budeme psát vtipně, tajemně nebo něžně? Jak má vaše vyprávění působit? Potom zkusíme nahrazovat nudná slova zajímavějšími, takovými, která budou znít přesně tak, jak chceme.

NUDNĚ

POTRHLE

ZÁHADNĚ

ROMANTICKY

🌀 **Podstatné jméno – Kdo, co**

kámen

šutrák

balvan

oblázek

taška

kabela

tobolka

brašnička

🌀 **Přídavné jméno – Jaký**

tichý

zaprdnutý

mlčící

oněmělý

nové

nablýskané

nepoznané

objevné

🌀 **Sloveso – Co dělá**

spát

pochrupovat

dřímat

snít

chodí

valí

putuje

kráčí

běž

hybaj

marš

kupředu

🌀 **Příslovce – Upřesnění, místo, čas**

schválně

naschvál

záměrně

úmyslně

hodně

hafo

moře

mnoho

🌀 **Citoslovce – Vyjádření zvuků**

ťuk

prásk

břink

klap

18+ PRO DOSPĚLÉ

Slovní druhy můžeme dětem podat mnoha zábavnými způsoby. Stačí jim připravit podobnou tabulku, jakou jsem udělala já, a chtít, aby ji vyplnily například tak, aby to sedělo na upíra, superhrdinu nebo na Vánoce. Používejme zkratka jevy, situace a postavy, které podněcují fantazii a jsou dětem blízké. Plynou z toho dvě výhody, děti si opravdu funkčně procvičí slovní zásobu a naprosto přirozeně přijmou a pochopí slovní druhy.